

Årsmelding 2016

Statens barnehus Tromsø

Bak: Are Evang, Vivi Pedersen, Monica Langgård, Venke Giske, Andrea Maisenhölder, Katrine Eliassen
Foran: Lill-Tove Veimæl, Anette Bakken, Ståle Luther, Lars Westermann

Innledning

Statens barnehus Tromsø er et tverretattlig kompetansehus i Helseregion Nord, for barn, ungdom og voksne med psykisk utviklingshemming som har vært utsatt for vold, overgrep eller vært vitne til vold i familien, og dekker politidistriktene Troms og Finnmark. I oktober 2016 reiste barnehuset, sammen med en avhørsspesialist og en avhørskoordinator fra Finnmark politidistrikt ut på en samarbeidsturne i Finnmark. Der vi møtte representanter fra de fleste barneverntjenestene i fylket. På møtene i Vardø, Nesseby og Alta oppsummerte vi erfaringer om hva som gikk bra og hva vi kunne bli bedre på. Vi avdekket problemområder, men fikk samtidig bekreftet vårt gode samarbeid.

For første gang siden etableringen av Statens barnehus Tromsø i mars 2009, endte man i 2016 opp med en overvekt av saker som omhandlet seksuelle overgrep mot barn. I tidligere år har om lag 7 av 10 saker handlet om vold i nære relasjoner. Grunnen til dette skiftet er at seksuelle overgrep, særlig relatert til nettbaserte overgrep, er på fremmarsj. Denne trenden ser man også nasjonalt. I mai 2016 avdekket politiet i Tromsø en overgrepssak som skulle vise seg å ha et stort omfang. Etterforskning i saken startet i mars og omfattet til sammen 74 fornærmede, 68 gutter og 6 jenter.

De fleste forholdene gjaldt overgrep begått over internett, ved at den siktede hadde benyttet en falsk profil på blant annet Facebook og Skype. Etterforskningen viste at siktede hadde gitt seg ut for å være en jente på 15 år, og lurt de fornærmede til å utveksle bilder og videoer. Tiltalen omfattet også fysiske seksuelle overgrep mot 8 fornærmede. Det ble gjennomført 179 avhør av fornærmede og vitner. Totalt 52 av avhørene ble foretatt som tilrettelagte avhør på barnehuset.

På tampen av 2016 fikk barnehusene i Norge etterlengtede nasjonale retningslinjer som setter standarder for hva et barnehus skal inneholde og hvordan vi skal jobbe, både innad og i samarbeid med etterforskning og påtale, samt eksternt. Retningslinjene skal bidra til at barnehusene gir et likt tilbud over hele landet. Av de største nyhetene i retningslinjene er innføringen av prinsippet om at alle fornærmede som er utsatt for vold eller seksuelle overgrep, få tilbud om en medisinsk undersøkelse, med mindre andre vurderinger tilsier at en slik undersøkelse åpenbart er unødvendig.

I tillegg til klinisk rettsmedisinske undersøkelser skal barnehusene tilrettelegge for at det kan tas og odontologiske undersøkelser. Undersøkelsene har som formål å sikre bevis med tanke på en mulig fremtidig rettssak, og skal som hovedregel gjennomføres ved barnehuset. Statens barnehus Tromsø ble det i 2016 innlemmet i et nasjonalt prosjekt om å utvikle prosedyrer for tannhelseundersøkelser ved barnehusene. Det ble foretatt 15 tannhelseundersøkelser ved barnehuset i fjor.

Statens Barnehus Tromsø - tilbud

Blant barnehusenes fremste oppgaver er det å minske totalbelastningen for barn og voksne psykisk utviklingshemmede som skal følges opp i forbindelse med mistanke om ulike typer overgrep. Dette skal skje ved at sentrale aktører i den enkelte sak jobber tettere sammen i et helhetlig perspektiv, der barnets beste er et hovedfokus.

Barnet og pårørende/omsorgsperson får etter dommeravhør og medisinsk undersøkelse, tilbud om krise- og oppfølgingssamtaler. Barnehuset gir tilbud om korttidsterapi. Ved behov for langvarig oppfølging/terapi, bistår barnehuset med overføring til lokalt hjelpeapparat.

Målsetting:

- Redusere belastning for barn og pårørende ved tilrettelegging for en helhetlig ivaretagelse
- Sikre rask hjelp og behandling
- Utvikle samarbeid og sikre god informasjon mellom faginstanser
- Tilrettelegge for økt kunnskap og forskning på feltet

Vi tilbyr:

- Spisskompetanse på seksuelle overgrep, vold og vitne til vold i nære relasjoner
- Kompetanse på personer med psykisk utviklingshemming og sexologi
- Tverrfaglig samarbeid; flere faggrupper arbeider under samme tak
- Tilrettelegge for dommeravhør og medisinsk undersøkelse i barnevennlige omgivelser
- Tilbud om krisesamtaler og terapi/eller tilrettelegging for overføring til lokalt hjelpeapparat
- Kompetanse på risikovurdering av unge overgripere
- Samhandling mellom ulike involverte etater så tidlig som mulig etter avdekking av mistanke om overgrep.
- Utvikle spisskompetanse på fagfeltet og bidra til utvikling av ny metodikk, kunnskap og forskning
- Rådgivning og konsultasjon
- Undervisning/forelesning

Særlig sårbare personer, og personer med utviklingshemming

Statens barnehus har som en av målsetningene å styrke rettssikkerheten til særlig sårbare fornærmede og vitner med psykisk utviklingshemming, eller annen funksjonsnedsettelse. Avhør av personer i denne målgruppen skal tas som tilrettelagte avhør ved Statens barnehus, i saker som gjelder seksuallovbrudd, kjønnslemlestelse, mishandling i nære relasjoner, drap og kroppsskade. I saker som gjelder andre straffbare forhold, kan det også tas tilrettelagte avhør dersom hensynet til den fornærmede/vitnet tilsier det. Statens barnehus bistår også med å sikre at fornærmedes/vitnets videre hjelpebehov ivaretas, enten via det lokale hjelpeapparatet eller ved oppfølging/ behandling ved barnehuset.

Ved Statens barnehus Tromsø har en psykolog og en seniorrådgiver et særskilt ansvar i saker som involverer personer med psykisk utviklingshemming, eller annen funksjonsnedsettelse.

Tilrettelagte avhør, og politiavhør

Totalt 2471 barn har pr. 31.12.16 vært til dommeravhør/tilrettelagt avhør ved barnehuset i Tromsø.

- 2009: 98 dommeravhør og 17 medisinske undersøkelser
- 2010: 156 dommeravhør og 29 medisinske undersøkelser
- 2011: 252 dommeravhør og 39 medisinske undersøkelser
- 2012: 275 dommeravhør og 65 medisinske undersøkelser
- 2013: 330 dommeravhør og 82 medisinske undersøkelser
- 2014: 381 dommeravhør og 130 medisinske undersøkelser
- 2015: 476 dommeravhør / tilrettelagte avhør og 163 medisinske undersøkelser
- 2016: 503 tilrettelagte avhør, 163* medisinske undersøkelser og 15 tannhelseundersøkelser

Inkludert i de 163 rettsmedisinske undersøkelsene inngår også undersøkelser av 7 barn i alderen 1,5 – 3 år. Disse barna er søsken av barn som har vært til avhør.

Fordelingen pr. politidistrikt er slik:

Politidistrikt	Antall avhør
Troms	305
Finnmark	182
Nordland	16

Antall saker pr. kommune 2016 (2015)

Oversikten viser politianmeldte saker som har medført tilrettelagte avhør. Tall for 2015 i parentes.

Samlet prosentvis økning:

Kommuner i Troms: + 26,4 %

Kommuner i Finnmark: + 30,3 %

Kommuner i Nordland rapporteres av Statens Barnehus i Bodø.

Troms		Finnmark		Nordland*	
Kommune	Antall saker	Kommune	Antall saker	Kommune	Antall saker
Balsfjord	7 (12)	Alta	20 (12)	Andøy	5 (4)
Bardu	4 (2)	Hammerfest	11 (12)	Ballangen	2 (1)
Berg	0 (1)	Hasvik	3 (1)	Bø	0 (0)
Dyrøy	2 (2)	Karasjok	3 (1)	Evenes	1 (1)
Karlsøy	2 (4)	Kvalsund	2 (0)	Narvik	0 (8)
Kvænangen	3 (0)	Loppa	7 (0)	Hadsel	0 (1)
Kåfjord	2 (5)	Måsøy	2 (1)	Sortland	0 (2)
Lenvik	9 (8)	Nordkapp	2 (2)	Tjeldsund	2 (0)
Lyngen	8 (4)	Porsanger	9 (4)	Tysfjord	0 (0)
Målselv	2 (5)	Berlevåg	2 (5)	Vesterålen	0 (0)
Skjervøy	1 (3)	Båtsfjord	5 (0)	Vestvågøy	0 (5)
Storfjord	2 (3)	Gamvik	1 (1)	Vågan	0 (3)
Sørreisa	3 (3)	Kautokeino	2 (3)	Øksnes	0 (1)
Torsken	1 (0)	Lebesby	2 (1)	Værøy	1 (0)
Tranøy	0 (0)	Nesseby	4 (2)	Nesna	1 (0)
Tromsø	73 (71)	Sør-Varanger	18 (14)	Totalt	12 (26)
Harstad	18 (19)	Tana	4 (4)		
Ibestad	1 (2)	Vadsø	6 (13)		
Kvæfjord	3 (4)	Vardø	1 (3)		
Lavangen	2 (3)	Totalt	104 (79)		
Salangen	9 (0)				
Skånland	1 (3)				
Gratangen	0 (1)				
Nordreisa	5 (2)				
Totalt	158 (125)				

*Avhør for Nordland PD foretas hovedsakelig ved Barnehuset i Bodø. Barnas reisevei hensyntas ved beslutning om sted for avhør.

Antall dager fra anmeldelse til avhør (gjennomsnittlig)

Ventetid fra anmeldelsesdato til avhørsdato for alle politidistrikt, er i snitt 26,5 dager. Ventetiden varierer ut fra sakstype.

- Vold: 28,7 dager
- Seksuelle overgrep: 24 dager
- Annet: 28 dager

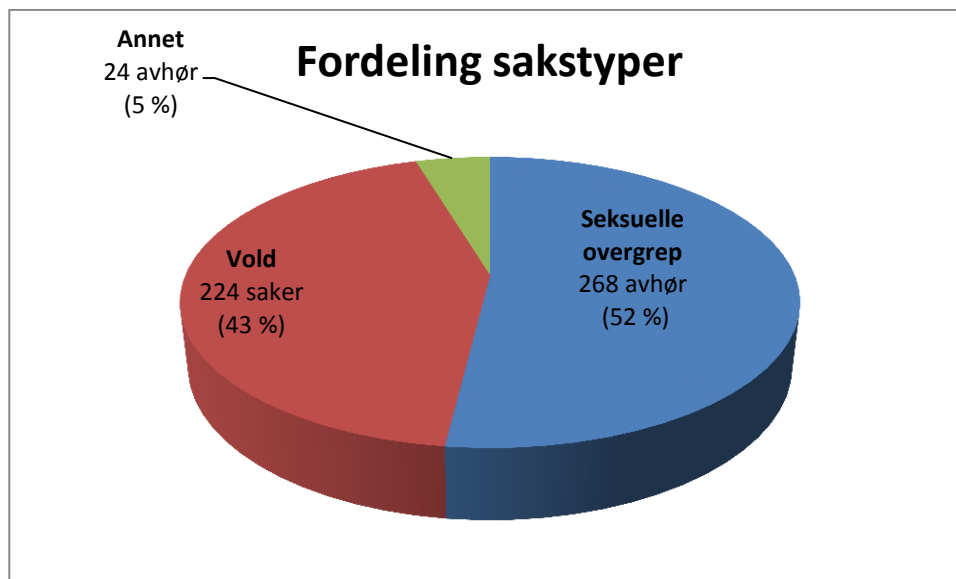
Total gjennomsnittlig ventetid for alle politidistrikter i saker som var på barnehuset:

Troms PD	Finnmark	Nordland
25 dager (26)	28 dager (42)	23 dager (29)

(Tall i parentes angir gjennomsnittet fra 2015)

Fordeling på seksuelle overgrep, vold og vitne til vold 2016

Totalt vises det til 516 overgrep. Årsaken til at dette tallet er høyere enn 503 registrerte avhør, er at enkelte barn både kan ha blitt utsatt for flere forhold.

Medisinske undersøkelser og tannhelseundersøkelser

Medisinsk undersøkelse er en viktig del av barnehusenes tilbud. Legen som gjør undersøkelsen er knyttet til Universitetssykehuset Nord-Norge (UNN), og er spesialist i barnesykdommer/rettsmedisinske undersøkelser av barn. Statens barnehus Tromsø etablerte høsten 2016 et samarbeid med Tannhelsetjenestens Kompetansesenter Nord-Norge (TkNN) for å kunne tilby rettsmedisinske tannhelseundersøkelser av barn i saker der dette ansees nødvendig. Dette er særlig aktuelt i saker som gjelder seksuelle overgrep, vold mot hoderegion og grov omsorgssvikt. Undersøkelsene foregår på barnehuset og foretas av spesielt utdannede barnetannleger ansatt ved TkNN. I løpet av høsten 2016 ble det utført 15 slike undersøkelser ved barnehuset.

Undersøkelsene har to viktige målsettinger:

1. Avdekke medisinske funn som kan knyttes til aktuell sak.
2. Avdekke andre medisinske tilstander som trenger medisinsk oppfølging.

Barn som lever i familier med volds- og omsorgsproblematikk har en overhyppighet av andre helseproblemer (overvekt, undervekt, underbehandlet astma/eksem etc.) Dette er tilstander som kan ha varig negative effekt på barnets liv og helse, og som derfor er viktig å iverksette oppfølging for.

Kartlegging, oppfølging og behandling ved barnehuset

Alle de 503 barna som var til avhør på barnehuset i fjor ble vurdert med tanke på hjelpebehov. Dette inkluderer en kartlegging av symptomer og vansker hos barna, både ved direkte observasjon i løpet av avhørsdagen, og ved at vi snakker med barna, med deres foreldre eller andre omsorgspersoner, eller med andre som kjenner barna som for eksempel lærere.

Noen barn har ingen hjelpebehov, eller de har tilstrekkelig hjelp og støtte rundt seg allerede. Andre barn har ulike hjelpebehov som ikke er dekket. Barnehuset tilbyr forskjellige former for oppfølging og / eller behandling i etterkant av avhøret.

Oppfølging fra barnehuset kan bestå i krise- og støttesamtaler, foreldre – og pårørendesamtaler, veiledning til skole / barnehage og andre former for systemarbeid. Som hovedregel henvises barn med hjelpebehov videre til ytterligere hjelp andre steder i hjelpeapparatet. Barnehuset har i 2016 ikke kvalitetssikre tall på omfanget av denne oppfølgingen, men det registreres systematisk fra og med 2017.

Noen barn mottar mer omfattende psykologisk kartlegging eller behandling på barnehuset. Det tilbys når behovet for behandling ikke er så langvarig, i tilfeller der barnet ikke ønsker, ikke har tilgang på, eller står i kø og venter på relevant oppfølging i lokalt hjelpeapparat. I 2016 var dette tilfelle for 79 barn, noe som utgjør 16,7 % av alle barna som var til førstegangsavhør i løpet av året.

Barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd

I 2016 ble det foretatt 11 avhør ved barnehuset av unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd. Av disse gjennomgikk syv stykker en systematisk kartlegging og risikovurdering, som ble videreformidlet til barneverntjenesten for videre oppfølging. Av denne gruppen har tre ungdommer fått ytterligere systematisk oppfølging på barnehuset i form av overgrepsspesifikke samtaler/behandling i løpet av 2016.

Representasjon / kursvirksomhet barnehuset 2016

Barnehuset er et tverrfaglig kompetansehus. Vi deler kompetanse og erfaringer så langt det lar seg gjøre. Her er noe av det barnehuset bidro på i 2016:

Tema	Deltakere / tilhørere
<i>Når et barn er vitne</i>	Psykologistudenter
<i>Barn og unge som opplever vold og overgrep</i>	Mastergradsstudenter, spesialpedagogikk
<i>Hvordan påvirker barndomstraumer voksenlivet?</i>	Psykiatritjenesten m.fl., Tromsø kommune
<i>Barnehusets tilbud, håndtering av vold og overgrep, traumer, tverretattlig samarbeid</i>	<ul style="list-style-type: none">• Asylmottak, PP-tjeneste og helsestasjon i Sør-Troms• Psykologistudenter, UiT• Barnevoldsutvalget• Turnusleger og fysioterapeuter, ved Fylkesmannens årlige turnuskurs• Jusstudentenes barnerettsgruppe, UiT• Barnevernutdanning, UiT• Spesialpedagogikk, UiT
<i>Om avdekking av seksuelle overgrep</i>	<ul style="list-style-type: none">• Barnehageansatte i en rekke barnehager i Troms og Finnmark• Studenter ved desentralisert utdanning innen barnevern• Studenter ved psykologisk institutt• Studenter ved førskolelærerutdanningen
<i>Avhør av særlig sårbare personer og utviklingshemming</i>	Helse – og omsorgstjenesten i Tromsø kommune Politihøgskolens utdanning av særlig sårbare (avhørere)
<i>Barn og unge med problematisk, eller skadelig seksuell atferd</i>	<ul style="list-style-type: none">• Psykologer i spesialisering, ved Institutt for aktiv psykoterapi• Ansatte ved barne- og ungdomsklinikken, UNN• Ansatte ved en rekke skoler og barnehager
<i>Non-verbal kommunikasjon.</i>	Studenter under utdanning for tilrettelagte avhør av særlig sårbare personer
<i>Normal seksualitet, eller problematisk seksuell atferd hos barn.</i>	Barnehager i Troms
<i>Konsekvenser av vold og overgrep.</i>	Lærere og ansatte på SFO ved en skole i Sør-Troms

Konsultasjonsteamets virksomhet i 2016

Statens Barnehus Tromsø koordinerer Konsultasjonsteamet for Helseregion Nord.

Konsultasjonsteamet har fast møte på barnehuset hver onsdag fra kl. 12.00 – 15.30.

Konsultasjonsteamets rolle er å gi konsultasjon til ansatte i 1.- og 2. linjetjenester i kommunene i landsdelen der det har oppstått mistanke om at barn / unge / voksne med psykisk utviklingshemming / eller andre særlig sårbare personer:

- er vitne til vold, eller utsettes for vold
- utsettes for omsorgssvikt
- utsettes for overgrep og seksuelle overgrep
- forgriper seg seksuelt mot andre barn

Konsultasjonsteamet består av fagfolk fra barnehuset, familievernkontoret, kommunal barneverntjeneste, støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO), UNN barnemedisin, helsesøstertjenesten, politiet, RVTS og Universitetet i Tromsø.

I 2016 var det henvendelser til konsultasjonsteamet fra barneverntjenester (26), skoler (23), barnehager (12) og helsepersonell (11).

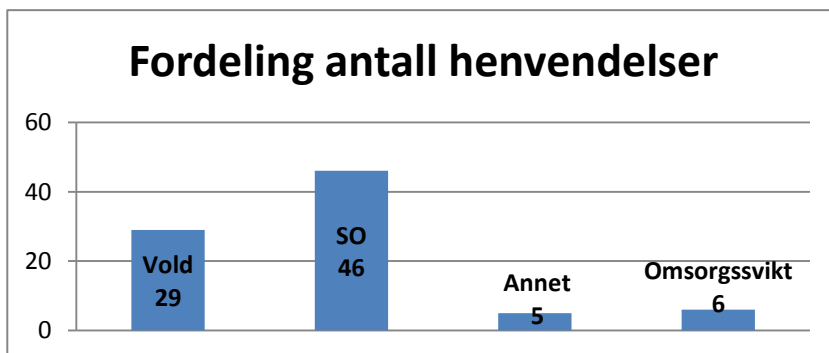
Konsultasjonsteamet behandlet 77 saker som fordeler seg fylkesvis slik:

Troms: 50 saker fra 12 kommuner.

Finnmark: 20 saker fordelt på 13 kommuner.

Nordland: 7 saker fra 7 kommuner.

Antall saker drøftet i konsultasjonsteamet	
2008 – 50 saker	2012 – 83 saker
2009 – 52 saker	2013 – 59 saker
2010 – 72 saker	2014 – 39 saker
2011 – 65 saker	2015 – 67 saker
2016 – 77 saker	

Tabellen ovenfor viser kategorier bekymringer/problemstillinger som konsultasjonsteamet har drøftet/veiledet i. En henvendelse kan inneholde flere kategorier for overgrep

I 48 av 77 saker kommer henvendelsen til teamet fordi barnet har fortalt til en voksen.

Henvendelsene til teamet omfatter ofte flere enn ett barn.

STATENS BARNEHUS
Et tverrfaglig kompetansehus

Tromsø

Ny medarbeider ved Statens barnehus Tromsø

Lise Hansen, konsulent

Lise Hansen tiltrådte stillingen som konsulent ved Barnehuset i februar 2016. Hun har tidligere jobbet som Purserassistent på Hurtigruteskipet MS Nordkapp og vært ansatt som salgskonsulent ved bookingkontoret til Hurtigruten ASA.